

Jelen példánkban

$$x^2 > x+6, \text{ ha } x < -2, \text{ illetve } x > 3;$$

$$x^2 < x+6, \text{ ha } -2 < x < 3;$$

$$x^2 = x+6, \text{ ha } x = 2, \text{ illetve } x = 3.$$

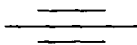
Természetesen az eszköz bővíthető: több lineáris függvény megadására is lehetőség van, a hurkapálca rögzítési helyeinek megfelelő kijelölésével.

Ha nagyobb méretben készül az eszköz, akkor érdemes az $f(x) = x^2$ normál parabola mellett az $f(x) = 2x^2$ vagy az $f(x) = x^2/2$ parabolát is kijelölni (drótszállal vagy más feltűnő módon). Ebben az esetben a lineáris függvényt megadó pálca elhelyezési lehetőségét is bővíteni kell.

Szerkesztői megjegyzés: A fenti eljárás (akár középiskolában is) felhasználható úgy, hogy négyzetmilli-méteres lapon megrajzoljuk az $f(x) = x^2$ parabolát, valamint a $g(x) = -px - q$ egyenest, majd egy derékszögű háromszögvonalzó egyik befogóját az x -tengelyen csúsztatva leolvashatjuk az

$$x^2 > -px - q, \quad x^2 < -px - q, \quad x^2 = -px - q \text{ (azaz } x^2 + px + q = 0)$$

megoldásait, esetleg azt, hogy nincs megoldás.

DR. TÁBORITÁNÉ PAULOVICS ERZSÉBET
Móra Ferenc Általános Iskola
Kecskemét

Motiválás az általános iskolai anyanyelvi órákon

Néhány ötletet szeretnék adni e témával kapcsolatban azoknak, akik a tizenéveseket tanítják.

Tudjuk, hogy az oktatás és nevelés a tanár és a tanulók közös tevékenysége. Maga a tanulás viszont a tanuló öntevékenysége, „önmozgása” formájában megy végbe. A nyelvtanulásban tehát döntő szerepe van a motivációnak. A motiválás hajtóerejére állandóan szükség van.

A tanulók életkori sajátosságainál fogva az általános iskolában a közvetlen, cselekvési motiváció érvényesül. Legtöbbször az hat motivációként, ha a tanuló *megszerette anyanyelvét*, ha jó feleletét megdicsérik. Különösen fontos a megfelelő légkör kialakítása, a tanulókkal való érzelmi kapcsolat, a kellemes közös munka a tanórán.

Minden gondolkodási folyamat tevékenység, amely valamely feladat megoldására irányul. A tanuló nem egyszerűen befogadja az általunk nyújtott ismereteket, hanem aktív tevékenység során sajátítja el. A gondolkodás „mozgósítása”, az *aktivizálás*, s ennek megvalósítása fontos célkitűzésünk.

A fokozatosság elvét szem előtt tartva lássunk néhány gondolkodtató feladatot:

1. Szócsata (Jó bemelegítésnek is.)

A játék megkezdése előtt két témát választunk; Pl. iskola – utca.

Akire a játékvezető rámutat, annak a tanulónak tárgyakat vagy személyeket kell megneveznie az iskolával, illetve az utcával kapcsolatban. Aki nem tud azonnal válaszolni, zálogot ad.

(Kérésünk lehet, hogy toldalékos vagy anélküli legyen a szó.) A zálogkiváltás módjai: nyelvtani szabályok ismerete, irodalmi memoriterek stb.

2. „Foghijas” szavak

A szóból vagy csak a magánhangzót, vagy pedig a mássalhangzót jelölő betűket adjuk meg, a többit a megfelelő jelzések helyettesítik. Pl. t–nt–r–m (a magánhangzót „–” jellel jelöljük), a megfejtés: tanterem,

(A „+” jel szolgálhat a mássalhangzók jelölésére.)

Vagy pl: –++– (megfejtése lehet; innen, erről stb.)

+–+– (megfejtése lehet; remeg, kapod stb.)

A feladat: A megadott jelek alapján alkossanak szavakat!

A tanár megnevezheti a szó szófaját is, kikötheti, hogy toldalékos alakú legyen stb.

3. Lottó

Sorszámozott szavakat diktálunk: Pl. 1/ hatszor,

2/ hat

3/ hatban,

4/ haton,

5/ hatból.

Azt a számot kell bekarikázni, pl. ahol található az alapszó, vagy ahol részleges hasonulás történt, vagy a kiejtés elve szerint írjuk stb.

Játszhatunk pl. a hangrendi illeszkedéssel is. Jelen példánkban mély hangrendű szavak szerepelnek, de összeállíthatjuk másképpen is a toldalékkal ellátott szavakat.

4. Építsünk piramist!

Kitűnő észtorna. Minden rejtvényben egy betűt adunk meg. A továbbiakban olyan szavakat (toldalékosak is lehetnek) kell a tanulóknak gyűjteniük, amelyek mindig két betűvel hosszabbak, középső betűjük viszont az általunk megadott betű, amely mellé közölhetjük a szavak szófaját is.

Pl: A megadott betű mellé gyűjtsetek igéket!

$\begin{array}{c} \underline{\underline{á}} \\ - \underline{\underline{á}} - \\ - - \underline{\underline{á}} - - \\ - - - \underline{\underline{á}} - - - \end{array}$	<p>A megfejtés lehet:</p>	$\begin{array}{c} \underline{\underline{á}} \\ \underline{v} \underline{\underline{á}} \underline{g} \\ \underline{k} \underline{\underline{á}} \underline{l} \underline{t} \\ \underline{v} \underline{\underline{á}} \underline{s} \underline{\underline{á}} \underline{r} \underline{o} \underline{l} \end{array}$
---	---------------------------	---

A piramis építéséhez úgy is hozzáfoghatunk, hogy – a leghosszabb szó kivételével – a többitől kettő-kettőt keresünk. Ha a leghosszabb szó pl. hét betűből áll, akkor két 5-, ill. két 3 betűs szóra van szükségünk. Ezekből az „elemekből” egy álló és egy hozzáragasztott fordított állású piramist kapunk. Az építést a „csúcst” alkotó betűvel kezdjük. Ez alá az egyik 3-, majd az 5 betűs szót írjuk. Így jutunk el a hét betűs alaphoz. Ezután a másik 5-, illetve 3 betűs szót írjuk egymás alá, végül a kezdő betűvel a fordított piramis „csúcsával” zárjuk a sort.

<p>Pl.:</p> $\begin{array}{c} \underline{\underline{á}} \\ - \underline{\underline{á}} - \\ - - \underline{\underline{á}} - - \\ - - - \underline{\underline{á}} - - - \\ - - - \underline{\underline{á}} - - - \\ - - \underline{\underline{á}} - \\ - \underline{\underline{á}} \end{array}$	<p>A megfejtés lehet:</p>	$\begin{array}{c} \underline{\underline{á}} \\ \underline{P} \underline{\underline{á}} \underline{l} \\ \underline{A} \underline{p} \underline{\underline{á}} \underline{t} \underline{i} \\ \underline{k} \underline{a} \underline{n} \underline{\underline{á}} \underline{r} \underline{i} \underline{k} \\ \underline{n} \underline{y} \underline{\underline{á}} \underline{r} \underline{i} \\ \underline{v} \underline{\underline{á}} \underline{r} \\ \underline{\underline{á}} \end{array}$
--	---------------------------	--

5. Totó

A totózásra kerül sor a tanórákon leggyakrabban. Bármelyik témánál szerepeltethetjük. A tanulóknak 13+1 „mérkőzést” kell megoldaniuk.

Pl.: Jelöljék 1-gyel az összeolvasást,

2-vel a részleges hasonulást,

x-szel az írásban jelölt teljes hasonulást.

Sorszám	„méréközések”	Tipp	Ellenőrzés
1.	hozta	2	2
2.	Tóthtal	x	x
3.	fenjük	1	1
4.	adtuk	2	2
5.	játsszatok!	x	x
6.	ehhez	x	x
7.	megkér	2	2
8.	húzza	x	x
9.	fogta	2	2
10.	öntsd!	1	1
11.	dobta	2	2
12.	aztán	2	2
13.	abból	x	x
+1.	késsel	x	x

A kitöltött szelvényeket a szomszéd is ellenőrizheti. Telitalálatot többen is elérhetnek, így több győztes is lehet. A feladat nehézségi fokától függően értékelhetjük jelessel a 13+1 találatot.

Több évtizeden keresztül azt tapasztaltam, hogy sokkal könnyebb ismereteket rögzíteni, készségeket kialakítani a gyermekekben, mint a hiányokat pótolni. Építhetünk a tanulók rugalmas agyműködésére, feléleszthetjük, kihasználhatjuk a bennük még meglevő aktivitást – ami később csökken –, és élményszerűen megpróbálhatjuk elsajátíttatni az anyanyelvi ismereteket.

Óráinkon igyekezzünk a változatosságra törekedni, hiszen ha hosszabb időn át azonos típusú gyakorlatokat végeztetünk, megunják tanulóink és elfáradnak. Mindig újabb és újabb problémák elé kell ezért állítanunk őket.

FELHASZNÁLT IRODALOM

Pedagógiai lexikon

Anyanyelvi tantárgy-pedagógia, Tankönyvkiadó, Bp. 1986.

Héjjas Endre – Váczy László: 100 játék

Lerchné Dr. Egri Zsuzsa: Nyelvtan – Helyesírás – Fogalmazás

Tankönyv az 5. osztály számára, Mozaik Oktatási Stúdió, Szeged, 1995.

BERECZKINÉ GYÓVAI ÁGNES

főiskolai tanársegéd

Szegedi Tudományegyetem

Juhász Gyula Tanárképző Főiskolai Kar

Szeged

Lassus: „A hajnal szárnyas hírnöke” c. motettájának elemzése

A *motetta* a XII. században jelenik meg először, és évszázadokon át fejlődik. Az egyházi zenében jelentős szerephez jut. Akár mint önálló zenemű, akár mint nagyobb ciklikus műfajoknak (kantáta, passió, oratórium, mise) részeként.

A *motetta* latin nyelvű szövegre komponált többszólamú, hangszerkíséret nélküli kompozíció, amelyben a szövegnek minden egyes önálló értelemmel bíró része más és más zenei motívummal